

Алгоритъм за изготвяне на отчета за паричните потоци по косвения метод

Публикувано на 17.01.2014

Д-р Али ВЕЙСЕЛ – д.е.с., рег. одитор

Според Националните стандарти за финансови отчети за малки и средни предприятия (НСФОМСП) съществува само пряк метод за съставяне на отчета за паричните потоци¹. Международните счетоводни стандарти (МСС) регламентират прилагането на пряк и косвен метод, като препоръчват прекия². Въпреки това много фирми в България с чуждестранно участие в капитала избират да представят паричните си потоци по втория подход. Неговото прилагане е по-трудно, защото не се основава на счетоводните регистри за движението на парите, а финансовият резултат се коригира по отношение на ефекта на сделките, извършвани по безналичен път, на отложените или начислените минали (бъдещи) парични потоци. Интересно е обаче, че работата по изготвянето му може значително да се улесни, като се спазва определен алгоритъм.

Логично е да се предположи, че отчетът за паричните потоци трябва да представя постъпленията и плащанията за отчетния период. Вероятно поради тази причина националните стандарти приемат само този подход, а международните стандарти ги препоръчват. Изследването на историческото възникване на този отчет обаче показва, че има и други съображения при неговото налагане. В това отношение Bob Vause отбелязва следното: „През 70-те и 80-те години на миналия век безспорно печеливши фирми се провалиха поради липса на пари. Това увеличи натиска във финансовите отчети да се акцентира върху паричните потоци. Така отчетът за паричния поток стана третият ключов финансов отчет, който се изготвя от компаниите за годишните им счетоводни отчети. Отчетите за паричните потоци са въведени в САЩ в края на седемдесетте години, а в Обединеното кралство в началото на деветдесетте.”³

От цитирания текст става ясно, че всъщност целта на отчета за паричните потоци е да се проверява реалността на отчетения финансов резултат. Затова има основания той да показва всички различия между печалбата или загубата и нетния паричен поток от дейността. Обичайно в литературата по счетоводство се твърди, че при изготвянето на отчета за паричните потоци по косвения метод е необходимо да се изследва движението на статии от баланса (отчета за финансовото състояние), отчета за приходите и разходите (отчета за печалбата или загубата), както и да се правят допълнителни справки за изменението на активи, пасиви и собствен капитал. След това се анализира самият отчет по пера и се представя как се определят съответните стойности⁴. Това обаче не позволява да се разбере методиката на изготвяне на отчета.

Процедурата може да се улесни чрез спазването на определен алгоритъм⁵, който се основава на закономерното равенство:

(1) Активи = Собствен капитал + Пасиви

Както е известно, това уравнение реализира представата, че размерът на стопанските средства винаги е равен на източниците за тяхното образуване⁶. Това съответства на двойното (двустранното) записване при текущите счетоводни операции, началото на което се свързва с труда на Лука Пачиоли “Summa de Arithmetica, Geometrica, Proportioni et Proportionalita”, публикуван през 1494 г.⁷

В отчета за паричните потоци се представят паричните средства в началото и в края на отчетния период и тяхното изменение. Те се включват и в отчета за финансовото състояние, което означава, че са част от балансовото уравнение. Затова посоченото горе равенство може да се преобразува в следния вид, в който отделно се отразяват паричните наличности:

(2) Парични средства + Активи без парични средства = Собствен капитал + Пасиви

(3) Парични средства = – Активи без парични средства + Собствен капитал + Пасиви
Активите, собственият капитал и пасивите включват множество статии. Затова е по-правилно уравнението да се представи като

(4) Парични средства = - Σ салда от статии на активите без парични средства + Σ салда на статии на собствения капитал + Σ салда на статии на пасивите

Формулирането на балансовото равенство по този начин позволява да се изведе следната зависимост между паричните средства и останалите статии на отчета за финансовото състояние:

$$\begin{aligned} (5) \text{ Парични средства}_{\text{в края на периода}} - \text{Парични средства}_{\text{в началото на периода}} = & - (\Sigma \text{ салда на статии на активите без парични средства}_{\text{в края на периода}} - \Sigma \text{ салда на статии на} \\ & \text{активи без парични средства}_{\text{в началото на периода}}) + (\Sigma \text{ салда на статии на собствения} \\ & \text{капитал}_{\text{в края на периода}} - \Sigma \text{ салда на статии на собствения капитал}_{\text{в началото на периода}}) + \\ & (\Sigma \text{ салда на статии на пасиви}_{\text{в края на периода}} - \Sigma \text{ салда на статии на пасиви}_{\text{в началото на периода}}) \end{aligned}$$

Това уравнение може да се използва за изготвяне на отчета за паричните потоци. В него се представят паричните средства в началото и в края на периода (от лявата страна на уравнението) и измененията, така както те се представят в отчета за паричните потоци по косвения метод (от дясната страна на уравнението).

Необходимо е обаче да се направят и някои промени в посочения модел. Например в отчета за паричните потоци на отделен ред се посочват разходите за амортизации. Те са непаричен разход и затова сумата им се прибавя към финансовия резултат, за да се получи нетният паричен поток. Това предполага елиминирането им при разглеждане стойността на амортизируемите активи.

Прилагането на представения алгоритъм за изготвяне на паричните потоци по косвения метод може да се илюстрира чрез следния пример:

Изготвените отчет за финансовото състояние и отчет за печалбата и загубата за предприятие са следните:

Отчет за финансовото състояние към 31.12.2013 г. (в хил. лв.)		
	31.12.2013	31.12.2012
Активи		
Нетекущи активи		
Имоти, машини и съоръжения	130	135
Нематериални активи	4	3
Общо нетекущи активи	134	138
Текущи активи		

Материални запаси	147	133
Търговски вземания	32	28
Парични средства и парични еквиваленти	144	56
Общо текущи активи	323	217
Общо активи	457	355
Собствен капитал и пасиви		
Собствен капитал		
Основен капитал	55	50
Неразпределена печалба	146	41
Текуща печалба	99	105
Общо собствен капитал	300	196
Нетекущи пасиви		
Дългосрочни заеми	78	83
Отсрочени данъци	-	1
Общо нетекущи пасиви	78	84
Текущи пасиви		
Търговски и други задължения	55	47
Краткосрочни заеми	4	8

Текуща част на дългосрочни заеми	15	17
Текущи данъчни задължения	5	3
Общо текущи пасиви	79	75
Общо пасиви	157	159
Общо собствен капитал и пасиви	457	355

Отчет за печалбата или загубата за годината, приключваща на 31.12.2013 г. (в хил. лв.)	
	2013
Приходи	236
Разходи за използвани суровини и консумативи	(49)
Разходи за доходи на персонала	(62)
Разходи за амортизация	(4)
Други разходи	(10)
Финансови разходи	(1)
Печалба преди данъци	110
Разход за данък върху доходите	11
Печалба за годината	99

Начислените амортизации са само за имоти машини и съоръжения. Не са начислявани амортизации на нематериалните активи.

Необходимо е въз основа на тези данни да се изготви отчет за паричните потоци по косвения

метод за годината, приключваща на 31.12.2013 г.

Решение:

За изготвянето на отчета за паричните потоци по косвения метод трябва да се състави уравнение по формула (5), което включва статиите на отчета за финансовото състояние. За улеснение на записванията могат да се използват посочените по-долу в отчета символи:

Отчет за финансовото състояние към 31.12.2013 г. (в хил. лв.)			
	31.12.2013		31.1
Активи			
Нетекущи активи			
Имоти, машини и съоръжения	130	CA ₁	
Нематериални активи	4	CA ₂	
Общо нетекущи активи	134		
Текущи активи			

Материални запаси	147	CA ₃	1
Търговски вземания	32	CA ₄	2
Парични средства и парични еквиваленти	144	CCF	3
Общо текущи активи	323		2
Общо активи	457		3
Собствен капитал и пасиви			
Собствен капитал			
Основен капитал	55	CL ₁	4
Неразпределена печалба	146	CL ₂	5
Текуща печалба	99	CL ₃	6
Общо собствен капитал	300		1
Нетекущи пасиви			
Дългосрочни заеми	78	CL ₄	7
Отсрочени данъци	-	CL ₅	8
Общо нетекущи пасиви	78		9
Текущи пасиви			
Търговски и други задължения	55	CL ₆	10
Краткосрочни заеми	4	CL ₇	11
Текуща част на дългосрочни заеми	15	CL ₈	12
Текущи данъчни задължения	5	CL ₉	13
Общо текущи пасиви	79		14
Общо пасиви	157		15
Общо собствен капитал и пасиви	457		16

За балансовото равенство за текущата година се получава следното:

$$CA_1 + CA_2 + CA_3 + CA_4 + CCF = CL_1 + CL_2 + CL_3 + CL_4 + CL_5 + CL_6 + CL_7 + CL_8 + CL_9$$

$$CCF = -CA_1 - CA_2 - CA_3 - CA_4 + CL_1 + CL_2 + CL_3 + CL_4 + CL_5 + CL_6 + C$$

$$PCF = -PA_1 - PA_2 - PA_3 - PA_4 + PL_1 + PL_2 + PL_3 + PL_4 + PL_5 + PL_6 + P$$

Така се извежда:

$$CCF - PCF =$$

$$(CL_1 - PL_1) + (CL_2 - PL_2) + (CL_3 - PL_3) + (CL_4 - PL_4) + (CL_5 - PL_5) + (CL_6 -$$

$$+ (CL_7 - PL_7) + (CL_8 - PL_8) + (CL_9 - PL_9)$$

$$- (CA_1 - PA_1) - (CA_2 - PA_2) - (CA_3 - PA_3) - (CA_4 - PA_4)$$

По-горе беше посочено, че моделът трябва да се промени с разходи за амортизации, които се включват като отделен ред в отчета за паричните извършване на промяната се получава:

$$CCF - PCF =$$

$$\text{Разходи за амортизации} +$$

$$(CL_1 - PL_1) + (CL_2 - PL_2) + (CL_3 - PL_3) + (CL_4 - PL_4) + (CL_5 - PL_5) +$$

$$+ (CL_7 - PL_7) + (CL_8 - PL_8) + (CL_9 - PL_9)$$

$$- ((CA_1 + \text{Разходи за амортизации}) - PA_1) - (CA_2 - PA_2) - (CA_3 - PA_3)$$

Така се формира моделът на отчета за паричните потоци по кои Всеки израз представлява корекция на финансовия резултат с цел нетния паричен поток. Те се записват в отделни редове на отчета и в зависимост от изискванията на приложимите счетоводни стандарта катa за същественост на ръководството. Отчетът и бележките представени долу:

Отчет за паричните потоци по косвения метод за годината, приключваща на 31.12.2013 г. (в хил. лв.)		
	2013 г.	Бележки
Парични потоци от оперативната дейност		
Печалба	99	$+(CL_2 - PL_2) + ($ Съвпада с печалбата за печалбата и загуб
Корекция за амортизация	4	Разходи за амортиза та за печалбата или
Изменения на:		
Търговски и други вземания	(4)	$-(CA_4 - PA_4)$
Материални запаси	(14)	$-(CA_3 - PA_3)$

Отсрочени данъци	(1)	$+(CL_5 - PL_5)$
Нетни парични средства от оперативна дейност	94	
Парични потоци от инвестиционна дейност		
Изменения на имоти, машини и съоръжения	1	$-((CA_1 + \text{Разходи за а})$
Изменения на нематериалните активи	(1)	$-(CA_2 - PA_2)$
Нетни парични средства, използвани в инвестиционна дейност	-	
Парични потоци от финансова дейност		
Изменение на основния капитал	5	$(CL_1 - PL_1)$
Изменение на заемите	(11)	$(CL_4 - PL_4) + (CL_7 - PL_7)$
Нетни парични средства, използвани във финансова дейност	(6)	
Нетно увеличение на парични средства и парични еквиваленти	88	$CCF - PCF$ от отчета за финансовото състояние
Парични средства и парични еквиваленти в началото на периода	56	PCF от отчета за финансовото състояние
Парични средства и парични еквиваленти в края на периода	144	CCF от отчета за финансовото състояние

Получените стойности за нетно увеличение на паричните средства и парични еквиваленти и парични средства и парични еквиваленти в края на периода съответстват на тези в отчета за финансовото състояние. Това означава, че няма технически грешки в направените изчисления. Предложеният алгоритъм за изготвяне на отчета за паричните потоци по косвения метод и разгледаният пример позволяват да се обобщат, че в отчета се включват данни за динамиката на всички статии на отчета за финансовото състояние. Измененията на статиите на актива, представени като салдо към края на периода минус салдо към началото на периода, се посочват с минус. С плюс се представят съответните изменения на статиите на собствения капитал и пасивите. Отделно се отразяват и разходите за амортизации. Това има значение за корекциите, които се правят във връзка с амортизируемите активи. Възможно е в определени практически ситуации да се налагат и други промени в модела. Но при всички случаи той трябва да се основава на фундаменталното балансово равенство, че активите са равни на собствения капитал плюс пасивите.

- 1 СС 7 Отчети за паричните потоци, обн., ДВ, бр. 30 от 7 април 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., изм., ДВ, бр. 86 от 26 октомври 2007 г., в сила от 1 януари 2008 г., § 3.
- 2 МСС 7 Отчети за паричните потоци, § 18-§ 19. Регламент (ЕО) № 1126/2008 на Комисията от 3 ноември 2008 година, посл. изм. Регламент (ЕО) № 1254/2012 на Комисията от 11 декември 2012 година, ОВ L 360/1, 29.12.2012 г.
- 3 Вос, Б. Корпоративен анализ. София, Класика и стил, 2006, стр. 123.
- 4 Такива описания бяха посочени и в СС 7 Отчети за паричните потоци, обн., ДВ, бр. 30 от 7 април 2005 г., в сила от 01.01.2005 г. Пример за изготвянето на отчети за паричните потоци, III. Отчет за паричните потоци, изготвен по косвения метод, отм., ДВ, бр. 86 от 26 октомври 2007 г., в сила от 1 януари 2008 г.
- 5 „Алгоритъм” означава система от последователни действия, които водят до решаване на дадена задача. Понятието произлиза от името на математика Мохамед ибн Муса ал Хорезми (780 - 847), който е наричан баща на алгебрата, вж. <http://www.famousscientists.org/muhammad-ibn-musa-al-khwarizmi/>.
- 6 Динев, М. и К. Златарева. Теория на счетоводството, София, Тракия-М, 2012, стр. 113.
- 7 Пак там, стр. 40 и стр. 114.